

Riigikohtunik Ivo Pilvingu eriarvamus Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 12. septembri 2013. a otsuse kohta asjas nr 3-4-1-18-13

1. Ma ei nõustu kolleegiumi enamuse seisukohaga, et riigilõivuseaduse vaidlusalune säte oli asjassepuutuv tsiviilasjas nr 2-10-6145 (käesoleva asjaga liidetud põhiseaduslikkuse järelevalve asi nr 3-4-1-21-13). Viidatud asjas oleks kolleegium pidanud ringkonnakohtu taotluse läbivaatamatult tagastama.

2. Hageja ei tasunud tsiviilasjas nr 2-10-6145 hagi esitamisel riigilõivu kolleegiumi käesoleva otsusega põhiseadusevastaseks tunnistatud riigilõivuseaduse § 56 lg 1 ja lisa 1 alusel (115 000 kr). Ta tasus lõivu hoopis Harju Maakohtu 10. märtsi 2010. a määruse alusel. Selle määrusega vabastati hageja riigilõivu tasumisest 50% ulatuses ning teda kohustati tasuma lõivu summas 57 500 kr. See kohtu määratud summa on ühtlasi väiksem kui enne 1. jaanuari 2009 kehtinud vastav riigilõivu määr (64 000 kr). Enne 1. jaanuari 2009 kehtinud määradest on Riigikohtu enamus oma senises praktikas lähtunud kui põhiseaduspärastest (viimati üldkogu 11. juuni 2013. a otsuses asjas nr 3-2-1-27-13, p-d 30 ja 38).

3. Käesoleva otsusega põhiseadusevastaseks tunnistatud riigilõivumäär oli asjassepuutuv maakohtu 10. märtsi 2010. a määruse tegemisel. Maakohus on selles määruhes sisuliselt leidnud, et riigilõiv 57 500 kr on hageja varalist seisundit arvestades proportsionaalne. Järelikult oleks sellises summas riigilõiv tulnud hagejale tollal määrata ka siis, kui nimetatud kuupäeva seisuga oleks ebaproportsionaalse riigilõivumäära (115 000 kr) asemel kehtinud Riigikohtu arusaamadele vastav riigilõivumäär 64 000 kr. Seega oleks ringkonnakohus riigilõivu tagastamise taotluse lahendamisel pidanud juhinduma maakohtu 10. märtsi 2010. a jõusolevast määrusest, mitte vaidlusalusest riigilõivuseaduse sättest.

4. Asjaolu, et hagejale riigilõivust vabastamisel tasumiseks määratud summa moodustas 50% põhiseadusevastasest riigilõivumäärast, ei anna hagejale alust nõuda mehaaniliselt riigilõivu täiendavat vähendamist 50%-ni põhiseaduspärasest riigilõivumäärast. Maksujõuetul isikul ei ole riigilõivust vabastamisel õigust kindlale vabastusprotsendile, vaid proportsionaalne peab olema vabastamise lõpptulemus – rahasumma, mida isik peab reaalselt tasuma.

5. Riigikohtu üldkogu on oma praktikas küll rõhutanud, et riigilõivumäära põhiseaduspärasust saab kontrollida sõltumata sellest, kuidas lahendati riigilõivu tasumisest vabastamise küsimus (29. novembri 2011. a otsus asjas nr 3-3-1-22-11, p 22; 6. märtsi 2012. a otsus asjas nr 3-2-1-67-11, p 18.2). Viidatud asjade kontekst oli aga tsiviilasjast nr 2-10-6145 oluliselt erinev. Neis kasvas põhiseaduslikkuse järelevalve menetlus kokkuvõttes välja kaebuse või hagi tagastamisest, kusjuures eelnevalt oli kaebaja või hageja taotlus riigilõivust vabastamiseks jäetud rahuldamata. Tsiviilasjas nr 2-10-6145 vabastati hageja põhiseaduspärast määra ületavas osas riigilõivu tasumisest ja tema hagi vaadati maakohtus läbi.

Ivo Pilving

Ivo Pilving